

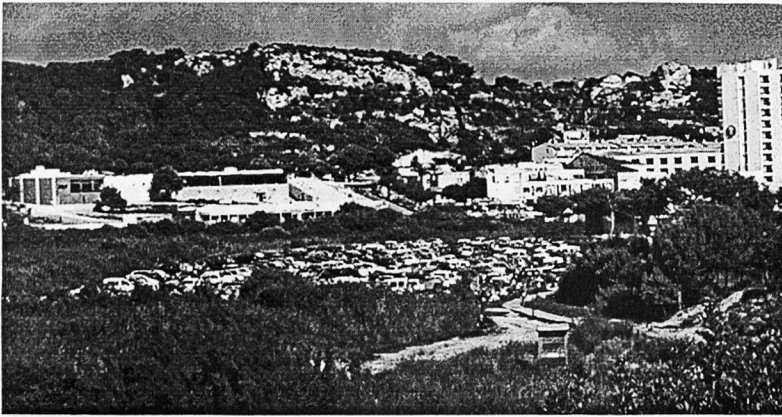
S.O.S BALEARS: EL MIRATGE PROGRESSISTA

Joan Buades
Diputat d'ELS VERDS

Quaranta anys després d'iniciar la industrialització turística, les Balears constituïm un bon exemple de la insostenibilitat ecològica i social planetària. L'èxit del totalitarisme turístic és el punt de referència per comprendre per què, a hores d'ara, anem perdent qualitat de vida i la raó per la qual, malgrat l'aparent bonança econòmica, la fractura social s'eixampla perillosament. Contràriament al que sembla, atenent la retòrica oficial i malgrat l'existència des del 1999 d'un Govern progressista, la deriva insostenible de les Balears continua sense grans entrebancs.

D'antuvi, recordem quina és la petjada ecològica de les Illes. Entenem per petjada ecològica, amb Wackernagel i Rees (1996)⁽¹⁾, "una eina que serveix per determinar l'àrea de terra i mar ecològicament productiva que es requereix per proveir tota l'energia i els recursos materials consumits i per poder assumir els residus produïts per una població definida amb l'actual tecnologia". Aquesta metodologia busca poder avaluar contínuament si l'impacte d'una determinada població humana genera dèficit ecològic o si s'ajusta simbiòticament a l'ecosfera, sense apropiar-se de la capacitat de càrrega d'altres terres, de les futures generacions i dels béns d'accés lliure com l'aire que respirem. Doncs bé, com ha demostrat sòlidament Ivan Murray⁽²⁾, el model de viure i consumir de les Balears és 5,7 vegades superior a la seva capacitat ecològica. Un 30% d'aquest dèficit seria atribuïble al turisme i la resta a la població resident, inserida de ple en un comportament d'homo consumidor nòrdic. Com a darrera pinzellada per emmarcar com som i en quin costat del món vivim, cal notar que aquest dèficit ecològic és satisfet, en un Planeta finit, a costa de les riqueses i els drets de la gent d'altres indrets i de les generacions futures que viuran a casa nostra. Si les Balears fóssim la Terra, necessitaríem gairebé sis planetes com el nostre per mantenir la nostra manera de viure.

El turisme ha estat la nostra via a la industrialització. I no ha deixat de créixer. Si en ple apogeu del canyellisme teníem sis o set milions de turistes anuals, ara superem els onze. El ja tòpic estancament del volum de places turístiques a l'entorn del mig milió empal·lideix davant l'enorme creixement de les places il·legals. Tenim 13 turistes per habitant i any (20 a les Pitiüses!) mentre a Espanya la proporció és d'1,3 a 1. El nostre territori ha estat usat com una veta minera per encabir i encoratjar l'expansió d'aquesta indústria sense cap consideració social ni ambiental. La Dictadura va apostar fort per aquest creixement salvatge, ja que fornava unes divises clau per sostenir la passivitat de la gent. Amb la democràcia, els successius governs han anat practicant el memfotisme desregulador, bé perquè això afavoreix el "negoci" bé per manca de coratge cívic i seny ambiental. La conseqüència és evident: passat el zenit de guanyos, des de fa una dècada la indústria turística es globalitza i va a buscar noves vetes més rendibles (Carib, Bali, Cap Verd, Tunísia, Turquia, ...). El producte turístic balear, creixentment saturat i despersonalitzat paisatgísticament, es devalua. Avui, amb força més milions de turistes, s'hi guanya a penes el mateix que fa pocs anys. I la construcció residencial, turística o no, substitueix el turisme com a sector clau. A principis del segle XXI, hi ha construïdes devers

...el gran objectiu inversor del Govern i de tots tres Consells progressistes (encapçalats pels 60 milions d'euros d'enguany del Consell de Mallorca) ha estat l'asfalt per als vehicles privats

1,8 milions de places d'allotjaments per uns 800.000 habitants de dret. Encimentar el país ha esdevingut l'activitat més rendible i no requereix gaire qualificació ni formació. Per malament que evolucioni la qualitat de vida aquí, per molta estona encara, seguirà sent un lloc molt atractiu per retirar-se o passar-hi estades de vacances en una segona residència pròpia per a les classes mitjanes i professionals del centre i nord d'Europa. El 28% de la població activa formenterera treballa en la construcció, com gairebé una quarta part de la força de treball eivissenca, i a la resta de les illes s'hi dediquen prop del 15%. Aquesta segona etapa minera del model balear, com la primera, atreu desenes de milers de treballadors i treballadores de fora, molt per sobre de la mitjana europea i espanyola. Gran paradoxa: mai no s'havia posat tant ciment sobre les Balears com aquests darrers tres anys, mai no hi hagut tant habitatge buit o secun-

ampliar els tres aeroports insulars, construir i ampliar autopistes i autopistes, ampliar centrals elèctriques brutes, instal·lar i ampliar potabilitzadores, apostar per la incineració com la base de la gestió dels residus, etc. Com que no hi ha diners per a tot, aquests milers de milions s'han restat dels que haurien d'haver anat a rehabilitació i creació d'habitatge principal per a la gent resident, un servei públic d'educació de qualitat, una xarxa de salut i benestar social mínimament digna, la creació d'una xarxa de transport col·lectiu eficient i ecològica, el desplegament massiu d'energies amigues del clima, la gestió assenyada de l'aigua o la protecció dels espais naturals més emblemàtics.

Devastada paisatgísticament, especialment en el litoral, urbanitzat creixentment l'interior a base de segones residències, vivint cada cop més gent de posar ciment mentre l'abús immobiliari veta l'accés a l'habitatge principal digne a cada cop més gent, la societat de les Illes Balears va acollir el canvi de Govern amb expectació. Tothom sabia que, pròpiament, constituïa més aviat un canvi de règim en favor del seny territorial i la sensibilitat ambiental. Tres anys després, què en resta d'aquelles expectatives? El balanç no està tancat però, des del punt de vista de la realitat, el seu esquelet és reconeixedor: la insostenibilitat de les Balears s'ha ralentit, però seguim a la deriva sense cap garantia que vulguem avançar cap a una terra ecològicament més sostenible, socialment justa i democràticament forta. El

...la insostenibilitat de les Balears s'ha ralentit, però seguim a la deriva sense cap garantia que vulguem avançar cap a una terra ecològicament més sostenible, socialment justa i democràticament forta...

dari (majoritari fa estona a les Pitiüses), i tampoc mai no havia estat tan prohibitiu per a la gent resident llogar o comprar una casa a preu assequible... Mentrestant, les Balears gaudim d'un raquític estatut administratiu mancat de recursos econòmics majors. Davant això, les successives administracions han hagut d'optar entre invertir en infraestructures de creixement turístic i de consum o en béns i serveis de desenvolupament humà i recuperació ambiental. Fins ara, independentment del color polític, les infraestructures clau per permetre seguir expandint al màxim el Moloch turístic i residencial s'han cruspit la part del lleó. La prioritat ha estat

miratge de la multiplicació de micromoratòries territorials s'ha esvaït davant la renúncia de la majoria del Pacte de modificar les DOT i fer real la prioritat ecològica (el paisatge, l'aigua, les infraestructures toves) i el benestar social a favor de la gent del país i no dels gran lobbies constructors i turístics. L'acudit recent d'un sector del Pacte de presentar una proposta de llei de contenció del creixement que permetria posar més ciment enguany que l'any passat, palesa quin terreny trepitgem. No podem deixar de dir tampoc que els resultats l'il·liputencs de l'IBAVI a l'hora de garantir l'accés a

un primer habitatge digne a amples capes de la població reflecteixen un error essencial: concentrar en el finançament públic (ben escàs per raons conegudes) de nous habitatges en sòls nous el dret a l'habitatge. No seria molt més eficient quant al nombre de places accessibles per a la gent i pel que fa a inversió pública necessària fer política d'habitatge sobre sòls ja construïts, especialment sobre habitatge desocupat o subocupat, per exemple, mit-

social i polític no havia estat percebut amb tanta nitidesa com la base de l'alternativa al totalitarisme turístic i constructor a les Balears. Des d'ELS VERDS és evident que apostem per reforçar aquesta ambientalització d'una escena progressista massa sovint intercanviable amb la conservadora. El Planeta Balears, doncs, està morint d'èxit. Les elits de torn estan globalitzant les inversions en llocs de més profit. Aquí ens queda un país amb

...el model de viure de les Balears és 5,7 vegades superior a la seva capacitat ecològica. Un 30% d'aquest dèficit seria atribuïble al turisme i la resta a la població resident, inserida de ple en un comportament d'homo consumidor nòrdic.

jançant estímuls fiscals? Del Pla Energètic progressista només val la pena destacar que explícitament renuncia a complir amb el Protocol de Kyoto de Protecció del Clima i que ignora que un model de transport insostenible constitueix el 60% del consum energètic. Així, no ha d'estranyar que el gran objectiu inversor del Govern i de tots tres Consells progressistes (encapçalats pels 60 milions d'euros d'enguany del Consell de Mallorca) sigui l'asfalt per als vehicles privats. En residus i aigua, la legislatura registra una situació d'impasse: gràcies a la minoria verda en el Govern, la incineració no ha progressat malgrat l'augment de la producció de residus i el nombre de plantes de dessalació tampoc, encara que no ha pogut haver-hi un canvi de prioritats quant a tarifes ni de gestió més ecològica i social. Pel que fa al model turístic, l'oferta il·legal ha seguit proliferant, el sector públic segueix renunciant a regular-ne la qualitat i impulsar-hi la modernització ecològica...Ens queda l'impost turístic (l'ex-ecotaxa) que brilla amb llum pròpia com a contribució positiva a la coresponsabilització ambiental via fiscalitat del turisme del desgast ecològic que genera. L'espai i el mode de vida agrari segueix sent una de les grans víctimes de la Balearització i la gran oblidada d'un Govern progressista enlluernat a confondre control de subvencions amb Política. Finalment, i no per més esperat és menys ressenyable, l'únic progrés ambiental contundent de la política del Govern progressista és la multiplicació per quatre de la superfície d'espais naturals protegits des de juliol del 1999 (amb tres Parcs nous, a Llevant, Ses Salines i Cala d'Hort, i tres Reserves recentment creades). Aquesta síntesi, però, no pot ignorar un canvi de percepció fonamental ocorregut aquests darrers anys: mai com ara les alternatives ecologistes no havien tingut tanta difusió, mai abans l'ecologisme

molt de capital circulant al voltant del ciment, amb uns béns naturals devastats o gairebé exhaurits, i amb una percepció popular que la qualitat de vida de la majoria es degrada any rere any. Les seqüeles en forma de fragmentació social i cultural, desescolarització, rècord d'índexs de precarització laboral, marginació social i debilitat de les entitats cíviques són evidents per a qui vulgui veure-les. Des del punt de vista dels fets, l'experiència progressista de Govern pràcticament ha deixat intocats els grans pilars de la insostenibilitat local i global de les Illes. El per què és una pregunta per a tothom que vulgui exercir de ciutadà o ciutadana del nostre país. Unes altres illes, un altre Planeta, són possibles. No podem viure, ensenyar, o opinar políticament com si el Planeta no existís, com si els problemes reals no hi fossin. Una sendera duu a seguir la deriva insostenible contra l'ambient i a desviar l'angúnia social i la precarietat econòmica de molts en suport a la xenofòbia i el racisme a casa nostra. L'altra exigeix una ciutadania compromesa, una democràcia viva, una escola formadora de persones connectada amb l'entorn ecològic i social. Des d'Els Verds, i sabem que és d'interès general, aquesta darrera opció és l'única desitjable.

Notes:

- 1.- Wackernagel M., i Rees W. (1996), *Our Ecological Footprint.Reducing Human Impact on Earth, Canada, New Society Publishers.*
- 2.- Murray Mas, Ivan (2000), *La petjada ecològica de les Balears (1989-1998), inèdit.*